

UN STUDIU INEDIT ASUPRA BLESTEMULUI

Literatura de specialitate s-a îmbogățit cu o nouă contribuție științifică, pe care o datorăm ilustrului cărturar Petru Caraman. O cercetare exemplară, ca atâtea altele din opera pe care ne-a lăsat-o, o lucrare care vine să întregească amplul său studiu, unic în domeniul etnologiei, *Descolindatul în orientul și sud-estul Europei*. Este încă o dovadă a interesului cu totul aparte manifestat față de această temă, care l-a preocupat aproape o jumătate de veac.

Într-adevăr, datina *descolindatului* – ca ipostază *negativă*, dar indisolubil legată de cea *pozitivă*, augurală, a *colindatului*, – l-a fascinat pe profesorul Caraman încă din anii tinereții. A scris și a rescris această carte de trei ori, întrucât primele două versiuni au dispărut în împrejurările dramatice ale celui de al cincilea deceniu al veacului trecut. Dar chiar și atunci când cea de a treia variantă a studiului era gata pentru tipar, soarta i-a fost încă o dată potrivnică, încât autorul avea toate motivele să fie îngrijorat că va părăsi această lume fără a-și vedea tipărită lucrarea la care ținea atât de mult.

Într-o scrisoare pe care i-o trimitea lui Iordan Datcu, în octombrie 1970, spunea : „Aș dori să nu plec în călătoria cea mare înainte de a o tipări (...). Îndrăznesc a spune – deși lumea toată mă cunoaște ca pe un om foarte modest – că ar fi o pierdere însemnată pentru etnografia românească și, cred, chiar pentru disciplina etnografică în general, dacă n-aș izbuti s-o public” (Petru Caraman, *Studii de folclor*, vol. III, p. 310). Lucrarea nu s-a tipărit. Și astfel, cărturarul a plecat definitiv dintre noi, împovărat de gândul că truda lui de o viață s-ar putea risipi pentru a treia oară, de data aceasta în chip iremediabil.

Temerile savantului erau justificate. Cei ce i-au transformat aproape 40 de ani din viață într-o interminabilă suferință, nu l-au iertat nici după moarte. Opera lui a continuat să fie pândită, cenzurată, obstrucționată. După 17 ani de la trecerea sa în lumea dreptilor, studiul asupra *Descolindatului* a văzut, în sfârșit, lumina tiparului. Editorul volumului, care este și semnatarul acestor rânduri, a avut la îndemână un text dactilografiat în trei exemplare, pregătit deci de autor pentru a fi încredințat celor ce aveau să-l tipărească. Structura lucrării, definitivată de el, este precizată în *Cuprins*, cu trimiteri precise la paginile între care

se află fiecare capitol. În această situație, nici un editor serios nu și-ar putea îngădui să modifice conținutul lucrării, eliminând unele capitole în pofida voinței autorului. Nici chiar aceia care, deși au la dispoziție un manuscris coerent, fără nici o umbră de îndoială, nu se sfîesc să facă mențiuni de genul „text stabilit” sau „definitiv” de ...

Am socotit utile aceste câteva explicații, deoarece etnologul Iordan Datcu, unul dintre principalii editori ai operei profesorului Caraman, consideră că subsemnatul ar fi eliminat din studiul consacrat *Descolindatului* un capitol de aproape 300 de pagini dactilografiate. Este vorba de un *Excurs asupra caduceului*, pe care „Dl. Ion H. Ciubotaru, socotindu-l un studiu cu existență independentă, nu l-a inclus în ediția *Descolindatului*” (Iordan Datcu, *Introducere în opera lui Petru Caraman*, p. 72). În sprijinul afirmației sale, Iordan Datcu invocă o scrisoare a profesorului Caraman, din aprilie 1971, potrivit căreia, partea a IV-a din cel de al doilea volum al *Descolindatului* ar fi urmat să cuprindă, printre altele, și două excursuri: *Asupra caduceului, ca prototip al toiagului ritual „colinda”* și *Asupra genezei gardului curții, obiectiv principal al practicilor descolindătoare* (*Ibidem*, p. 72-73).

Nu încapă nici o îndoială că spusese cărturarului ieșean sunt corecte. Așa vedea el atunci structura celor două volume. Să nu uităm însă că nu era vorba de o lucrare încheiată, ci de un proiect aflat în derulare. Când a finalizat cercetarea, *Descolindatul* nu mai însuma „circa 900 pagini”, cum îi spusese profesorul lui Iordan Datcu în scrisoarea amintită, ci peste 1300 de pagini! Cele 400 de pagini în plus rezultaseră din redactarea a două *excursuri*, între care nu figura și cel referitor la geneza gardului curții, așa cum își propusese autorul în anul 1970. Cel de al doilea excurs îl constituia acum un amplu studiu asupra *blestemului*. După cum se poate constata însă cu ușurință, nici unul dintre cele două excursuri nu au fost incluse în cuprinsul *Descolindatului*. Prin urmare, cel ce a lăsat deoparte aceste două studii, socotind că au o existență independentă, nu este *editorul* – cum și-a închipuit Iordan Datcu – ci însuși profesorul Petru Caraman.

De altfel, la data când cele două volume despre *descolindat* erau dactilografiate în trei exemplare, corectate și pregătite pentru tipar, studiul privitor la *caduceu* se afla încă în curs de redactare. Dovadă este și faptul că s-a numărat printre foarte puținele lucrări lăsate de autor în manuscris. Nu rezultă însă de aici că problematica investigată pe larg în cele două excursuri lipsește cu desăvârșire din cuprinsul *Descolindatului*. Fondul și forma descolindărilor orale în raport cu blestemele, ori caracterul ritual al

toiagului de colindător „colinda” și „caduceul” alcătuiesc capitole distincte, ce beneficiază de o analiză atentă, convingătoare.

După mai bine de șapte decenii, câte s-au scurs de la cele dintâi cercetări asupra *Descolindatului în orientul și sud-estul Europei*, această lucrare fundamentală a profesorului Petru Caraman capătă, în sfârșit, contur definitiv. Au contribuit la întregirea operei, mai întâi Iordan Datcu – prin publicarea *Excursului asupra caduceului* în anul 1995 – iar acum Muzeul Etnografic al Moldovei, căruia i se cuvine toată cinstirea, pentru consecvența și generozitatea cu care găzduiește, în paginile *Anuarului* său, studiile inedite ale marelui etnolog român.

Ion H. Ciubotaru